

מבט על, גיליון 551, 22 במאי 2014

**הבחירות בהודו
בחירתו של נארנדרה מודי – ההבטחה והסיכוי למימושה**

מאת אוון אלטרמן והרידאי סרמה

עונת הבחירות לפרלמנט של תת-היבשת ההודית חלפה ורוחות השינוי שהביאה עשויות להשפיע על יחסיו של ענק אסיאתי זה עם מדינת ישראל. בפעם הראשונה מזה יותר מעשור, צפויה המפלגה ההודית הלאומית, בהריטה ג'נטה (BJP), לשוב לשלטון לאחר שרשמה ניצחון מכריע בספירת הקולות הראשונית. נארנדרה מודי, מנהיגה הכריזמטי של המפלגה, הוא תומך גלוי בישראל דבר שעשוי להביא לתמורה ביחסי הודו-ישראל. השאלה שנותרה פתוחה, היא: האם נטיותיו האישיות של מודי יגברו על גבולותיה של הגיאופוליטיקה ההודית. מסלול עלייתו של מודי למשרה הרמה היה מרתק, וגם – במידה מסוימת, נתון במחלוקת. בשנת 2002 רצחו הינדים בין 900 ל-2,000 מוסלמים במהלך מהומות שפרצו באותם ימים במדינת גוג'אראט, שבה כיהן מודי כראש הממשלה. פוליטיקאים רבים מן השמאל, לצד חלקים מן הציבור, האשימו אז את מודי במה שהם כינו 'התגובה הבלתי מספקת' של ממשלתו. ארצות הברית אף הרחיקה לכת בשנת 2005 וביטלה את אשרת הביקור שלו בשל מעורבותו במהומות. בנוסף, היה מודי בבחינת *persona non grata* בחוגים נרחבים בארצו ובמדינות מערביות רבות. כמה שנים מאוחר יותר, בשנת 2010, זיכה צוות בדיקה מיוחד, שמונה על ידי בית המשפט העליון של הודו, את מודי ממעורבות במהומות אלה. עם זאת, גם במהלך שנות המחלוקת הצליח מודי להתבלט כארכיטקט הראשי של מדינתו הפדראלית על ידי כך שתרתם לצמיחתו המהירה של התוצר המקומי הגולמי שלה על פני השנים; שיעור הצמיחה המצטבר השנתי של התוצר המקומי הגולמי של מדינת גוג'אראט עמד בשנות שלטונו של מודי על 13,4%, גבוה בהרבה משיעור הצמיחה של 7,8% שרשמה הודו כולה באותן השנים. יתר על כן, מודי המשיך לשאוף להפוך את מדינת גוג'אראט ל"מוקד ניהול עסקים כלל-עולמי" ורשם הצלחה משמעותית במאמציו אלה. מרכיב מפתח בסיפור הצלחה זה היה אוסף הסכמי הסחר החופשי שנחתמו בין מדינת גוג'אראט לבין מדינות זרות, ובכלל זה הסכם סחר חופשי רחב היקף עם ישראל שחתימתו עומדת על הפרק בימים אלה, ושאת פרטיו קידם מודי באופן אישי.

הקשרים עם ישראל היו מאז ומתמיד חשובים במיוחד בעבור מודי. בשנים האחרונות הוא הרבה להגיע לישראל, שהה אצל ראש לשכת המסחר הודו-ישראל, ופגש אנשי עסקים ויזמים ישראלים. בשונה מארצות הברית, ישראל מעולם לא מנעה את כניסתו של מודי לשטחה. מדינת גוג'אראט ממשיכה להוות את המרכז העולמי המוביל לחיתוך יהלומים, מה שמציב אותה במקום חשוב בשרשרת האספקה של אחת מן המובילות בתעשיות הישראליות. בתקופת כהונתו כראש מדינת גוג'אראט פעל מודי להרחבת היחסים ההדדיים בין שתי המדינות והצליח לרקום יחסים עסקיים עם מגזר הטכנולוגיה העילית בישראל בתחומים כמו השקית מיקרו השקיה בטפטוף, ענף הביוטכנולוגיה ועוד.

עם זאת, ההישג החשוב ביותר של מודי מנקודת מבטם של תושבי מדינתו התבטא בהעלאת רמת החיים בגוג'אראט בתקופה שבה הכלכלה ההודית דרכה במקום. די היה בשילוב בין האמור לעיל לבין הנהגה שנתפסה כחסרת ברק במדינות הפדראליות האחרות שנוהלו באותה התקופה על ידי המפלגה היריבה, מפלגת הקונגרס הלאומית, ובהן דלהי ואסאם, כדי שמודי ימצא עצמו בעמדה טובה לקראת הבחירות לפרלמנט שהתקיימו החודש. אחרון המצביעים ההודים הלך לקלפי בשבוע השני של מאי 2014, והתוצאות המוקדמות פורסמו בשישה עשר במאי. התוצאות הפכו את המגמה שהסתמנה – לרשמית: מודי ומפלגת BJP יהיו אלה שירכיבו את הממשלה הלאומית הבאה.

הניצחון של מודי מציע הזדמנויות ובה בעת מציב גם אתגרים לפתחה של ישראל. אישיותו החזקה והכריזמטית עשויה מחד, למצב אותו כמוביל דעת קהל בעבור מאות מיליוני הודים, המשתייכים למעמד הביניים, ההולך ומתרחב, שמהווה מרכיב מפתח במעמד הביניים הכלל-אסיאתי, העתיד להפוך לעמוד התווך הגלובאלי – הכלכלי והמדיני – של העשורים הקרובים. על פי התרחיש המיטבי, עשוי מודי להפוך למעין סטיוון הרפר האסיאתי, ידיד גלוי של ישראל בקהילה הבינלאומית, בדומה למעמד שממנו נהנה ראש ממשלת קנדה. במקרה זה, יוכל מודי להרחיב את היחסים בין הודו לישראל, מהלך העשוי להתבטא בהטבות כלכליות ומדיניות מיידיות בעבור ישראל, כמו גם בדעת הקהל ההודית שתהיה אוהדת כלפי ישראל בטווח הארוך.

אולם תרחיש וורוד זה ימתין – ככול הנראה – בשל המציאות הגיאופוליטית. יש לזכור, כי בעבור הממסד ההודי איראן מהווה שותף אסטרטגי המייצא להודו את הנפט שהיא כה זקוקה לו. כמו לאיראן נוכחות חשובה באפגניסטן, בפקיסטן ובאסיה התיכונה – נתיבי פלישה מסורתיים אל תת-היבשת ההודית. זאת ועוד, מדינות המפרץ הפרסי מארחות מיליוני עובדים הודיים שהעברות הכספים שלהם מחזקות את הכלכלה של מדינת קרלה ושל מחוזות אחרים בתת היבשת. מאידך, גם הפוליטיקה של ארגון האומות המאוחדות מגבילה את האפשרות ליהנות מתמיכה דיפלומטית אפשרית של הודו בישראל, לנוכח העובדה, כי מדינות ערביות ומוסלמיות מחזיקות בקולות הצבעה רבים, לעומת קולה היחיד של ישראל מעל במה זו. בשונה מקנדה של סטיוון הרפר, הודו היא מדינה מתפתחת הנמצאת באזור גיאוגרפי, המתאפיין בסוגיות ביטחוניות סבוכות. מכל הנימוקים האלה, יתכן כי נארנדרה מודי לא ייהנה מן החופש הנדרש, כדי ליישם סדר יום פרו-ישראלי מובהק.

במסגרת המגבלות האלה, עשויה המדיניות ההודית להשתנות בכל זאת במידה מסוימת. במהלך תקופת כהונתו של ראש הממשלה האחרון מטעם מפלגת BJP, אטאל ביהארי וייפאיי, השתנה הטון של ניו דלהי לטובה. לנוכח השקעתו האישית ביחסים בין-מדינתיים אלה, יהיה עשוי מודי לשוב ולהצית את הניצוץ הזה, ואף להרחיק לכת מעט יותר. ההמלצה הברורה לקובעי המדיניות בישראל היא להושיט יד למודי, לברך על בחירתו, ובה בעת לעודד אותו למצוא דרכים כדי להעמיק את הקשרים בין מעצמה עולה חשובה זו לבין ישראל, וכדי להרחיבם.

ברורה פחות – אך חשובה באותה המידה – היא ההמלצה לשמר את התמיכה של שתי המפלגות ההודיות בישראל. לאורך זמן הייתה מפלגת BJP עקבית יותר בתמיכתה בישראל, אולם במהלך העשורים האחרונים הדגימו גם פוליטיקאים של מפלגת הקונגרס הלאומית מידה של רצון טוב כלפיה. באותו האופן שבו התמיכה הדו-מפלגתית שמרה על יחסי ישראל – ארצות הברית מפני חד-צדדיותה הגוברת של וושינגטון, כך גם תוכל היד הישראלית המושטת לאורך זמן לעבר כל השחקנים החשובים בפוליטיקה ההודית להוות תקדים חשוב למערכת יחסים חשובה ביותר וככזו ההולכת ומתהדקת בעשורים הבאים.

עלייתו של נארנדרה מודי לכס ראש ממשלתה של הודו מהווה הזדמנות בעבור ישראל, ומציאת האיזון בין אירוע זה לבין שמירת יחסים הולמים עם הקשת הפוליטית ההודית הפנימית, הרחבה יותר, מהווה את האתגר שלה.